

մինչև Տէր-Չօրը: Պահ մը աւելածու Տէր-Չօրի մէջ, յետոյ թարգման կ'ըլլայ թուրք սպայի մը, եւ ապա գերման սպայի մը մօտ: Կ'խաւածացնեն զինքը, ու պահ մըն ալ ուսուցիչ կը կարգեն Համայի մէջ: Եւ որպէսզի շարքը կատարեալ ըլլայ՝ կը վարէ նաեւ... բանտարկեալի պաշտօն:

Զինադադարին շունչը կ'առնէ շիտակ Պոլիս, ու 1919-1922 կ'աշխատակցի «Ժամանակ»ին, «Վերջին Լուր»ին եւ «Ճակատամարտ»ին:

1922 սեպտեմբերին Պուրքէշ է առաջին կարաւանին հետ: Աքսորը խրատ եղած էր իրեն, ու Իզմիրի գէպքերը պայթածին պէս չոգենաւ էր նետեր ինքզինքը:

Այս նօթերը տալէ յետոյ էր, որ 1924-ին, հիւանդ մօրեղբորը քով մեկնեցաւ Սիւրիա, ուր աշխատակցեցաւ «Նոր Փիւնիկ»ին ու «Հայ Կեանք»ին: Եզրկառոս անցաւ յետոյ, աշխատակցելով «Արև»ին եւ «Հայկ. Սինէմա»ին: Հոն ալ խաւարեցաւ իր կեանքը 1926, հոկտեմբեր 3-ին:

ԳՐՈՂԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄՈՒՆՅԱԻ

Արուեստագէտի մը մէջ առաջին կայծը խուզարկելու, տաղանդի մը առաջին ճառագայթը երեւան հանելու մտահոգութիւնը մարդս սխալ եզրակացութիւններու կը տանի յաճախ: Շատ պատահած է, որ գրագէտի մը կազմութիւնը սխալ շարժառիթներու կապեն: Զգիտնան, թէ ուրիշ՞ կը բխի ակը: Շատ անգամ արուեստագէտները իրենք իսկ կ'անդրտանան իրենց հոգւոյն ձեւ տուող ազդակներն ու դէմքերը:

— Ինչպէ՞ս գրական կեանք մտար, — հարցուցի Օտեանին:

— Ես ալ լաւ մը չգիտեմ: Բայց դոնէ սխալ է հօրեղբորս՝ Գրիգոր Օտեանին վերագրել զիս գրականութեան կապող առաջին թելը: Գրիգոր Օտեան որեւէ ազդեցութիւն չէ ըրած վրաս՝ որքան ալ տաղանդաւոր գրագէտ մը եղած ըլլար ինք: Սխալ է այդ մասին տարածուած կարծիքը: Սխալ է նոյնպէս հօրաքոյրս՝ օր. Եւփիմէ Օտեանը կարծել գրական կեանքիս դայիտիլը: Ան ալ հեռու է վրաս ազգած ըլլալէ: Զմոռնանք, որ ես նախապէս չօր-չոր բանասէր մըն էի, ուսումնասիրութիւններով զբաղած: Թերեւս Արփիար Արփիարեանը ազգած

ըլլայ իմ երգիծական կազմութեանս վրայ: Արգարեւ, անոր մօտ էր, որ բացուեցայ առաջին անգամ: Ամենէն աւելի վրաս ազդող հեղինակները եղած են էրնէսթ Ռընան, որուն հանդէպ պաշտում մը կը պահեն մինչև այսօր ալ, Ալֆօնս Ալէ, Չարլըս Տիքընս եւ մանաւանդ Ս. Գիլբըր, զխաւորաբար իր մարգարէութիւններով եւ Ակատայով:

Այսքան էր միայն Օտեանի ըսածը զինքը ստեղծող հեղինակներուն վրայ: Բայց տարակոյս չկայ, որ իր ընտանեկան դաստիարակութեան ալ բան մը կը պարտի, — իր գրչի մարդու պնդակնութիւնը: Օտեան գերզաստանին շունչը չէր կրնար ազգած ըլլալ եթէ ոչ իր երգիծական տաղանդին՝ դոնէ գրական խառնուածքին վրայ:

ԻՐ ՍԻՐԱՅ ԷՆԴԻՆԱԿՆԵՐԸ

Սխալ բան է գրողի մը սիրած հեղինակներէն փորձել գրողը դատել: Անիմաստ է արդէն մէկը իր բարեկամներէն ու ծանօթներէն դատելու փորձը: Շատ անգամ մարդ իր նմանը չէ որ կը սիրէ, ոչ ալ անպատճառ կ'ախորժի բարքով, դարդացումով, հոգիով իրեն հետ առնչութիւն ունեցող մարդոցմէն: Կը պատահի, որ ամենէն խոժոռ գրագէտները ամենէն թեթեւ բաները կարդան իրենց ժամանցներուն մէջ, կամ ամենէն զուարթ հեղինակները փնտռեն լուրջ հատորներ, դժուար մարտուող գիրքեր:

Օտեանը երգիծաբան էր, բայց երբեք չէր սիրեր երգիծական գրքերը: Թեթեւ գրականութիւն գրեթէ երբեք չէր կարգար: Կ'ախորժէր լուրջ, ծանրախոհ գրքերէն, ուսումնասիրութիւններէն: Այնպէս որ իր պատասխանը երբեք զարմանքս չչարժեց, երբ իր սիրած հեղինակները հարցուցի:

Օտար հեղինակներէն երբքը ամենէն աւելի իր սիրածներն էին, — էրնէսթ Ռընանը, Վիքթօր Հիւկօն եւ Անաթոլ Ֆրանսը: Ուր որ ալ ըլլար անպատճառ մտանադարան մը կը կազմէր այս հեղինակներէն: Զէր փնտռեր ուրիշ հեղինակներ, ուրիշ նորութիւններ: Իր սիրած միեւնոյն հեղինակին միեւնոյն գործը բազմիցս կը կարդար, նոյնիսկ աւարտելուն պէս վերսկսելով: Անաթոլ Ֆրանսը կը սիրէր իր անուշ հեզնութիւններուն, ու աշխարհի իրերուն վրայ վերէն նետած իր նայուածքներուն